

Дыскусія: як ацэньваць веды?

Ад ацэнкі — да самаацэнкі

"Чалавек схільны ацэньваць сябе так, як, на яго думку, яго ацэняюць іншыя", — лічыць Р.Бернс, псіхолог-гуманіст. Таму сістэма школьнага ацэньвання ведаў напружана звязана з фарміраваннем Я-канцэпцыі вучня. Я-канцэпцыя — гэта дынамічная сістэма ўяўленняў чалавека пра самога сябе, у якую ўваходзяць уласнае ўсведамленне сваіх фізічных, інтэлектуальных і псіхалагічных якасцяў, самаацэнка, а таксама суб'ектыўнае ўспрыманне негатыўных фактараў, якія ўплываюць на гэтую асобу. Савецкі псіхолог Б.Г.Ананьеў пісаў, што развіццё дзіці ў школе ажыццяўляецца не толькі праз прадмет і метады навучання, але і шляхам ацэнкі, якая ўяўляе сабой факт самага непасрэднага кіравання вучнем. Аналіз гэтых фактараў пераключае ў тым, што ўдзяленне ацэнкі на развіццё школьнага імгненнага.

Адзнака ўдзяленне на інтэлектуальную сферу (арыентуе вучня ў набыццё ведаў), на афектыўна-вартасную (стымулюе шляхам перахвалвання поспеху-няпоспеху), фарміруе намеры, запатрабаваны, уключае на самаацэнку і матывацыю вучня. Гэта значыць, адзнака ўдзяленне на асобу ўвогуле.

Неабходна адзначыць, слова "адзнака" як азначэнне меркавання і "адзнака" як адзнака. Але "адзнака" і ў жыцці, і ў літаратуры ўжываецца вельмі рэдка. Яна (адзнака) набывае такую ўладу, што стала адзнакай у прамым значэнні гэтага слова.

Вольныя настаўнікі ведаюць, што іх паводзіны (успадкаваныя аднаго ці не) носіць адзначны характар і могуць тармазіць ці садзейнічаць развіццю вучняў як на ўроках, так і ў пазавучны час.

Калі адзнака (адзнака) звычайна мае дачыненне да ступені засваення матэрыялу, то адзначны характар адзнакі злучае з вучняў, якіх адбываецца на працягу ўсяго ўрока. А нярэдка за выніковай адзнакай настаўнік ўпускае з поля зроку якасць гэтага працэсу — як вучні авалодалі патрэбнымі вучэбнымі і прадметнымі. І вось тут вельмі даручыць шматлікіх малых форм адзнакі: ківок, захаваўчальных позір, адборных, пахвальба, дэлавая канстатацыя памылкі і г.д. Такія адзначны, такі спадатны кантроль павяшчаюць радасць ад навучання, стымулююць актыўнасць вучня.

Неабходна падкрэсліць, што незалежна ад слоў, якія гавораць настаўнік, пачуццё і адносіны да дзіці ён выказвае і сваім знешнім выглядам. Тон, пастава, выраз твару, візуальны кантакт, дыстанцыя, якую ён выбірае ў размове з вучнямі, — пэрадаюць тое, што не сказана словамі, нясучы адзначную інфармацыю.

Адзначны меркаванні дарослых і школьных адзнак могуць фарміраваць у дзіці стаўноўчы, такі і негатыўны самаацэнку.

Поспехі ў вучэбнай садзейнічаюць росту самаацэнкі, што ў сваю чаргу ўдзяляе на ўзровень вучэбных поспеху праз механізм спадзяванняў, запатрабаванняў, утвэржэнняў у сваіх сілах. Гэта замкнёнае кола, якое дзейнічае станова, калі хоць бы

няя рэкамендацыі, як пазбегнуць негатыўнага ўплыву эфекту спадзяванняў:

- * удыяляйце ўвагу ўсім вучням;
- * знайдзіце магчымасць для асабістага кантакту з кожным;
- * хваліце справядліва;
- * улічвайце індывідуальныя асаблівасці.

Адзнака працы вучня адбывае вяртальную матывацуючы ролю ў яго дзейнасці. Але з псіхалагічнага пункту гледжання вяртальна не любяць матывацыя вучэбнай работы, а таксама, якая заснавана на пазнавальнай патрэбнасці і інтэрасе, на прызнанні вынікава-працэсуальнай каштоўнасці гэтай дзейнасці. "Між тым, калі настаўнік у моманты ўдзялення дзіці ў школе пастаянна карыстаюцца адзнакай як матывацуючым сродкам, як сродкам падававання вучня да работы, то тым самым яны перамяшчаюць цэнтр матывацыйнай сферы яго дзейнасці з самой дзейнасці, яе вынікаў і працэсу на ацэнку дзейнасці, гэта значыць, на нешта знешняе ў дачыненні да гэтай дзейнасці. Адзнака набывае самадастатковую каштоўнасць і заснавае сапраўдную каштоўнасць яго дзейнасці".

Галоўным у ацэнцы працы вучня павінен быць якасны аналіз. Адзначны меркаванні больш важныя, чым адзнака. Пажадана, каб настаўнік у дапамогу адзнак і адзнак пераводзіў школьнікаў з арыентацыі толькі на вынік сваёй дзейнасці да арыентацыі на спосаб, правяраў бы не толькі правільнасць выніку разважання, але і асаблівасці, спосабы дасягнення гэтага выніку.

Магчымасць мадэляваць сваю вучэбную дзейнасць, адзначна яе ацэньваць, усведамляць не толькі вынік, але і працэс яго дасягнення прыняццё змяняе адносіны настаўніка да вучэбнай работы. Яна павінна выступаць не толькі ў якасці сродку для авалодання ведамі, але дапамагаць дзіці ўсведамляць сябе як асобу. Школьны дасягненні практычна азначаюць пакуль яшчэ на аснове заадаг глыбальных інтэлектуальных паказчыкаў. Адзнака адлюстроўвае, як правільна, узровень засваення ведаў, якім вучань павінен авалодаць па праграме. Але адзін і той жа ўзровень засваення (пры навукаў аднолькавых педагогічных ўздзеяннях) можа быць дасягнуты за кошт розных відаў інтэлектуальнай актыўнасці. Гэта сведчыць пра тое, што высокі (як і нізкі) узровень авалодання ведамі можа мець рознае паходжанне і разнародныя сімптомы. Важна адзначыць, але і сам працэс яго дасягнення. Важна ўлічваць не толькі тое, што засвойвае вучань (змесць), але і тое, як ён працуе. На жаль, дагэтуль педагогі арыентуюцца пераважна на вынікі навучання.

выкарыстоўваючы колькасны крытэрыі. Пры гэтым самы нізкі і нездавальняючы крытэрыі — "2" — змяшчае ў сабе не самы нізкі ўзровень, таму што вучань павінен выканаць не менш чым 50 працэнтаў задання.

Такім чынам, сістэма ацэнкі працы школьніка аказвае ўплыў на фарміраванне асобы, асабліва на самаацэнку і матывацуючы сферу, запатрабаваны і спадзявання.

Негатыўнае самаацэнкі матывацыя дзіці могуць быць істотна скарачаныя настаўнікам у працэсе навучання, калі захочацца будзе не паспяхавасць сама на сабе, а прыкладам з гэтага намагацца, добраўмяшчэння.

Тая частка Я-канцэпцыі, якая мае дачыненне да вучэбнай і ацэнкі, валодае самастойнай каштоўнасцю; калі яна ў аўдэі падае пазітыўнай, то індывідуальна свабоду выбару іншых відаў дзейнасці, то індывідуальна будзе мець поспех; негатыўнае ўспрыманне сваёй дзейнасці павяшчае верагоднасць фарміравання ў школьніка агульнай (працэс генералізацыі) нізкай і негатыўнай самаацэнкі, матывацыйнага пазітыўнага пачынення, неадэкватных спосабаў псіхалагічнай абароны, якіх часцей за ўсё прыводзяць да дэпрэсіўных паводзінаў.

У кнізе "Сітуацыя поспеху. Як яе стварыць" А.С.Белкіна выказвае ў дачыненні да вышэйсказанага вельмі важную думку: "Муштра педагогічнага кіравання ў тым і заключаецца, каб радасць поспеху не прыводзіла да прамарнага лагоднасці, а страх магчымых паражэння не паралізаваў волю. Дыплектычны палыход у ацэнцы любой педагогічнай з'явы забяспечыць прадуладжанае разгледзіць у паре: поспех — няпоспех, веданне — няведанне, удача — няўдача і інш. Няўдачу, няведанне любіць нешта, радасць яны не прыносіць, але павяшчае іх праблемы".

Становіцца школьнікам, дзіця фактычна пачынае паралельна засвойваць дзве праграмы: праграму ведаў і праграму самаацэнкі.

Абноўленая сістэма ацэнкі працы школьнікаў не павінна наведваць ярыкоў (двоеснік, троечнік, сярэднячок, характэрны, выдатнік), не павінна падзяляць вучняў на паспяхавых і неспаспяхавых. Слова "неспаспяхавы" называюць павінна знікнуць са школы. Неспаспяхавых вучняў не павінна быць, ды на самай справе іх і няма. Ёсць па-рознаму паспяхавыя школьнікі ў розных відах вучэбнай дзейнасці і на розных узроўнях.

Аля ГРЫБЕНШЧЫКАВА,
псіхолог сярэдняй школы № 15
Поліска.

Класны кіраўнік: які ён?

Уменне любіць дзяцей

Пра складанасць прафесіі педагога вядома ўсім. Але быць проста настаўнікам — гэта адно, а вось выконваць яшчэ і абавязкі класнага кіраўніка — крыху іншая і больш складаная справа. Алена Сяргееўна Гіляко працуе ў школе № 192 Мінска з 1996 года. За гэты час яна не толькі паспела прывабіць да сябе дзяцей, але і стаць (дарчы, не так даўно) прызёрам гарадскога конкурсу "Школа і сям'я — крок наперад", на якім вызначылі лепшых класных кіраўнікоў.

— Алена Сяргееўна, з пачатку года вынай працу ў школе — чатыры гады ў класе класнага кіраўніка. І хоць вольну ў вас яшчэ не вельмі шмат, тым не менш дзяціна, што вы добра разумееце, якім павінен быць класны кіраўнік.

— Думам, не памылкова, калі скажу, што самае галоўнае — любіць дзяцей. Гэта азначае ў аўдэі асновай асновай, тым фундаментам, на якім будуецца адносіны паміж настаўнікам і вучнямі. Дзяля дасягнення ўзаемадзейнасці класны кіраўнік павінен адносіцца да сваіх вучняў як да асоб. Вядома, што кожнаму хочацца быць заўважаным, хочацца паказаць сваё адносіны. Безумоўна, класнаму кіраўніку трэба гэта ўлічваць і даваць вучням магчымасць раскрыцца, паказаць свае таленты, каб яны не лічылі сябе па-

кінутымі, лішнімі, а, наадварот, адчувалі вяртальную асабоду ад таго, што з'яўляюцца неабходнай часткай калектыву. Кажуць, рыба пачынае псаваша з галавы. Таму ад таго, як пачае сябе настаўнік, залежыць многае. Класны кіраўнік павінен павяшчаць дзіцям, прычым рабіць гэта не на словах, а на справе. Абавязкова трэба ведаць і сямя сваёй дзіці, і калі таго патрабуюць абставіны, прыкладзіце ўсе намаганні для аказання неабходнай дапамогі. У абавязкі класнага кіраўніка ўваходзіць наладжванне пэснай сувязі са школьным псіхологам і спецыялістам па выхаванні дзяцей. Гэта дапамагае правільна выбраць пазіцыю ў адносінах да кожнага вучня. Таксама не трэба забывацца і пра традыцыйныя, калі са сваімі вучнямі, напрыклад, заўсёды праводжу

"Дзень імянінніка". Кожнага вучня вольну ўвесь клас.

— Я маю падставу сцвярджаць, што вучням гэта трэба. Гэта вельмі пашанцавала з класным кіраўніком. Цікава, а ці дапамагаюць вам дзеці сваім настаўніку ў яго калектыве працы?

— Не задумваючыся скажу — так. Гэта ў першую чаргу тычыцца дапамогі з боку класнага актыву. У нас ёсць стараста, ёсць свой "Вісес-цэнтр", які непасрэдна збірае патрэбныя сумы грошай для паходу ў кінатэатр і г.д. Існуе і павода так званых масавых-забавунак, які прымае самы актыўны ўдзел у арганізацыі розных мерапрыемстваў. Увогуле, мае "гэтаралы" не правяліць паспяху. У нас фарміравана свая разгалічана, ёсць спартыўны аддзел, і, безумоўна, такая актыўнасць вучняў прыносіць мне толькі задавальненне.

— А якую ролю адбываюць у вас у адносінах паміж настаўнікам і вучнямі?

— Мне прыемна адзначыць, што ў нас дзейнічае непарушны троххвосты "бацька-дзіця-настаўнік". Многім бацькам важна не толькі ведаць пра вучэбных сваіх дзіцяў, іх паводзіны на занятках,

але і прымаць актыўны ўдзел у іх школьным жыцці. Створаны бацькоўскі камітэт, які займаецца непасрэдна вырашэннем розных пытанняў у гэтым накірунку. Многія мамы, напрыклад, не адмаўляюцца дапамагаць мне ў арганізацыі вечароў, заўсёды гатуюць нешта смачнае. Ужо традыцыйна стала правядзенне ў канцы года адкрытага бацькоўскага мерапрыемства, якое ўключае ў сябе гэта трэба прадстаўленне, падрыхтаваныя вучнямі, і ўручэнне ім падарункаў ад бацькоў. Завершаецца мерапрыемства традыцыйным запіскам у неба паветраных шароў.

— І апошняе пытанне. Гледзячы на вас, на ваш вясёлы настрой, магу да сябе зазначыць, што вы не шкадуеце аб выбары сваёй прафесіі. У чым не галоўная прывабнасць?

— Думам, прывабнасць у тым, што, сталеючы з кожным годам, мы па-ранейшаму застаемся дзецьмі, адчуваем асабоду аджыцця дзіцячых радасных дзіцячых вочкаў, якіх на нас пазіраюць.

Андрэй КАЖАМЯКІН,
студэнт факультэта
журналістыкі БДУ.

Патрыятычнае выхаванне

Вельмі важна ўсхваляваць

Летас пачыну свет і адразу ж быў раскуплены данаможнік "Пашук" і патрыятычнае выхаванне (Магілёў, 2000), які напісаны ўдзельнікам пошукавага руху, заадагчых сектара абласнога цэнтру турызму, краязнаўства і экскурсій Мікалай Барысенка. Дзякуючы сваёму зместу і структурам кніга атрымала самы стаўноўчы водук як у сродках інфармацыі, так і сродках краязнаўчай і настаўніцкай абласці, якім яна, уласна кажучы, і адрабавана. Сёння газета друкуе два водкі на гэтую кнігу.

Аўтар звярнуўся да вельмі актуальнага накірунку краязнаўчай работы — да пошукавай працы па знаходжанні і перадаванні астанкаў салдат Другой сусветнай вайны, якіх загінуты на Магілёўшчыне. Па сваіх сямейных падліках, на тэрыторыі нашай воласці ў брацкіх магілах, а часта проста ў акапах і выростах, пахавана не менш як 150 тысяч воінаў. Толькі пры абароне Магілёва ў 1941 годзе загінуты каля 15 тысяч чырвонаармейцаў. Пахавана ж у брацкіх магілах усяго каля адной трэці. А прывішчаў загінутых воінаў мы сёння ведаем і таго менш.

Для самога Мікалая Барысенкі вяртанне памяці аб загінутых і добраахвотнае іх магілаў даўно ўжо стала справай жыцця і самай дзейснай формай патрыятычнага выхавання моладзі. Ён добра ведае сваю справу і з мэтай абуджэння грамадскай цікавасці і развіцця пошукавай працы напісаў гэтае данаможнік. Тое, што ён напісаны дасведчаным чалавекам, бачна з самой структуры кніжкі, у якой мы знойдзем мінімум тэорыі і максімум парадаў,

інструкцый, апісання магчымых складаных сітуацый, праблем, з якімі можа сутрапіць пошукавец, і спосабаў іх вырашэння. Выданне — не проста класічны данаможнік па вызначэнні, ён запіскае дапаможнік.

Вядома, што аўтар запіскае станам справы і робіць усе магчымыя для выхавання і перадавання астанкаў і ўсхвалявання памяці загінутых у гады вайны, для таго, каб паставіць апошняе кропкі ў іх лёсах. Апошнім часам дзейнасць пошукавых прадаў ускладнілася. Пасля прыняцця некалькіх дзяржаўных нарматываў акт і стварэння спецыялізаванага батальёна ваеннаслужачых тэрміновай службы грамадскім пошукавым фарміраваннем было забаронена правядзенне работ на Беларусі. Яны сталі весці сваю высокую працу ў Смаленскай, Пскоўскай, Наўгародскай абласцях. На Магілёўшчыне ж грамадскі рух стаў загнута, актыўнавалася "чорным" пошукавікам, павяшчалася колькасць нелегальных раскопак. У апошнія гады сітуацыя вакол грамадскіх прадаў крыху нармалізавалася, але і сёння прыходзіцца даказваць неабход-

насць гэтай работы, не стаючы ўплыву на выхаванне моладдзі па класіцы.

Асноўную ўвагу аўтар удзяліў пытанню падрыхтоўкі і арганізацыі пошукавай экспедыцыі. Падрыхтаваны асветлены дзеянні па пошуку матэрыялаў у архівах, сродках масавай інфармацыі і мемуарах, тэхнічнай зборцы і асаблівасці выкарыстання вусных крыніц. Яшчэ больш дэталёва распісаны крокі пошукаў пры правядзенні разведвальнай экспедыцыі: тэхніка разведкі металашукальнікам і шупам, матэрыяльныя забеспячэнне, работа з картамі.

Удзельнікі гэтага ўнікальнага выдання атрымліваюць поўны набор інструкцый і ўрокаў для выдання пошукавай работы, што, безумоўна, будзе спрыяць развіццю пошукавага руху ў нашым рэгіёне. Дэфіцыт асобнага ўжо сёння выклікае неабходнасць даваць данаможнік.

Аляксандр АГЕЕЎ,
дацэнт Магілёўскага
дзяржаўнага ўніверсітэта імя
А.А.Кулішова, кандыдат
гістарычных навук.

Актуальнасць і свесчасовасць метадычнага данаможніка не выклікае сумненняў. Чым далей аходзіць ад нас аўдэі, тым востры бачым мы яе рысы.

М.С.Барысенка добра вядома як настольны ўдзельнік пошукавага руху. Накоплены вопыт дапамогі яму падрыхтаваць, кампактна і прайскальна разгледзець пытанні падрыхтоўкі і правядзення пошу-

кавых работ, паказаць іх значнасць у патрыятычным выхаванні моладзі.

Зараз, калі зусім змянілася жывіца і іншымі сталі жывіцавыя гарызонты, вельмі важна ўсхваляваць, уздзяцінаць на падлеткаў сілай вобразу, адметнасцю і логічнай фактаў. Пошукавая работа, як слухна адзначае аўтар, абуджае цікавасць, схільна да разваг, а галоўнае, выклікае пачуццё прыналежнасці да падзей тых дзён, робіць падзеі Вялікай Айчыннай асабіста значымі.

Знаёмства з героямі і салдатамі вайны (многія з якіх засталіся безмясцовымі) раскрывае перад настаўнікам багатыя магчымасці ў правядзенні ахвотнавай работы, фарміраванні грамадзянскай і падрыхтоўцы пакалення. Метадычныя рэкамендацыі напісаны як падручнік — проста, канкрэтна, сістэмна, дакладна, лагальна мовай. Даступнасць, мноства дэталёвых і інструкцыйных матэрыялаў, шырокая бібліяграфія далі магчымасць аўтару падрыхтаваць данаможнік, які дапаможа будзе настольнаму кніг арганізатару пошукавых работ, паслужыць пошукаваму справе вяртання з небыцця імяну загінутых воінаў.

Высваляе КАПЫШІН,
заадагчых кафедры археалогіі і спецыяльнай гістарычных дысцыплін МДУ, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, член-карэспандэнт Акадэміі адукцыі Рэспублікі Беларусь.

Фотарэпартаж

У школе імя Яўгена Мікалуцкага

Фашчэўскі сярэдняя школа Шклоўскага раёна ў 1998 годзе было прысвоена імя Яўгена Мікалуцкага. Сельская школа імкнецца не адставаць ад гарадскіх. Пра гэта сведчаць поспехі на прадметных алімпіадах, па выніках якіх ёй прысуджана першае месца ў раёне.

Школа працуе над праблемай дыферэнцыяцыі і гуманізацыі навучання. Добра арганізавана профільнае навучанне ў дзесятым класе.

Калектыву школы падтрымлівае шчыная сувязь з базавай гаспадаркай, у якой працуе вяселька калектыву выпускніц школы механізаатарам, спецыялістамі вышэйшага і сярэдняга звяна.

У школе дзейнічае шэраг гуртоў: краязнаўчы, радыёклуб, мас-

тацкай самадзейнасці, "Умелыя рукі", тэатрагалоў, інфарматыкі, функцыянальнае фізічнае выхаванне. Педагогі гавораць сваімі вынікамі, срод якіх імала вядомых імён. Гэта і народны паэт Беларусі Яўген Крупецкі, і доктар эканамічных навук Аляксандр Галуноў, і доктары фізіка-матэматычных навук Эдуард Сенакоў і Эдуард Рэнтгоўч, дырэктар гэтага імя Яны Купалы І.Ф.Міхалота і інш.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар школы Людміла Аляксандраўна Жураўлёва. Яна таксама была вучэбніца Фашчэўскай школы. Спачатку працавала тут настаўніцай географіі, а з 1999 года назначана дырэктарам. Людміла Аляксандраўна мае вышэйшую кваліфікацыйную катэгорыю, дэпутат сель-

А як за мяжой? Ці строгія завучы ў Амерыцы?..

Многіх завуць Беларусі настольна скардзіца, што шматлікіх службовых абавязкі здаюцца ім бесспасойнымі, цяжкімі, адбіваюць імат часу.

Цікава, але завуч ёсць і ў Амерыцы. Там паводзіцца спецыяліста называецца дэкан. Ён адказвае за выхаванне працэсу і парадка ў школе. Занятасць, як і ў іншых выкладчыкаў, да сямі гадзін у дзень.

Дэкан мае свой кабінет — дэканат, з якога выходзіць рэдка, хоць праблем з дысцыплінай вучняў хапае і ў Амерыцы. Асабліва дэкан хвалюецца прагулы, крадзеж і наркаманія.

За настаўнікамі амерыканскі завуч не сочыць, як Штырліц, у іх работу не ўмешваецца, ды і настаўнікі, у сваю чаргу, клапаціцца не пра выхаванне школьнікаў, а пра іх паспяхавасць. І калі падлеткі што-небудзь вытварылі на ўрок, настаўнікі іх адпраўляюць разбірацца ў дэканат.

Як жа дэці ставіцца да выкладчыкаў-«кляўніцкаў»?

Нармальна. Бо настаўнікі проста абавязаны паведаміць дэкану пра ўсе агрэсі — так ужо заведана.

Дарчы, з-за вялікай колькасці прагулычкі дэкану могуць знізіць зарплату, бо гэта значыць, што ён дрона кляпашуся пра дысцыпліну.

Якія ж спаганні накладваюць часцей за ўсё ў амерыканскай школе?

У канцы заняткаў педагогі прыносяць у дэканат візныя карткі ўсіх, хто правініўся. А на наступны дзень дэкан высыліць у віноўніка прычыны, якія паводзілі іх да дурных учынкаў. Яліну гэта вельмі разумна. Бо нашы нервовыя крыкі адрэзу па гарах слядах, утвэржэнняў, нічога разумнага не даюць.

Дэкан размаўляе з кожным віноўнікам строга індывідуальна, пры неабходнасці выклікае бацькоў. Яны, у сваю чаргу, паводзіць сябе па-рознаму, палічак таксама, як і іх дзеці, нервова і раздэражана. Бо многія з іх лічаць, што прызнаўшы віну свайго чада, яны тым самым трапілі ўласны гонар і аўтарытэт. Але

калі справа даходзіць да паліцыйскага ўчастка, то там бацькі ўжо не дыскусуюць, абараняючы сваіх дзяцей.

А па якіх жа прычынах дэканат з'яўляецца ў паліцыю?

Нічога страшнага ў кантакце школы з паліцыяй няма. Яны неабходны, як і з мясцовым аддзелам народнай адукцыі, медыцынскімі і іншымі службамі. У Амерыцы кожны бярэ на сябе долю адказнасці за выхаванне дзіці.

Скажам, у амерыканскай школе бываюць тэксасныя выкладчыкі краўдзю, але гэта не значыць, што па кожнаму з іх дэкан звоніць у паліцыю. Бо псіхіка падлетка — складаная рэч, і крадзеж тэксных талачак часам тлумачыцца проста дзіцячымі жартамі, савольствам. Тут дастаткова праверсі гутарку, скажы бацькам выпаліць хопт рэчы. І ў Амерыцы вучань розных дзён, і ў характары некаторых з іх закладзены ўсе атрыкі грамадства.

Я сцвярджаюць тэксных дэканат: дай ім волю — і яны спустошыць наят дэканат.

А наркотыкі? Многія амерыканскія школьнікі добра ведаюць, што такое марыхуана, крэк, герань. Як тут ужо не звярнуцца ў паліцыю ўчастак? Мэру спаганна вызначаюць ужо разам, гэта можа быць і проста гутарка па душы, і штраф.

Не скарот, і ў некаторых вучні ўспрымаюць дэканат як пост, дзе дэжурны свой школьны паліцэйскі.

Адначасна ўсё ж, хутчэй, імкнучыся выглядаць у вачэй дэканат добраўмушчэнным судзім, які не спыняюцца абразіць дзіця, прыняў строгі меру, а справядліва ўсхваляюць усе "за" і "супраць".

Завуч у Амерыцы, як і звычайна выкладчык, уключаюцца ў рамкі рабочага дня, так што вечарам можа цалкам аддаць сябе любімым заняткам.

Кастусь КАПНЯ.ПОК.

Пазашкольная педагогіка

Пачатак усіх пачаткаў

Надоўга я даведалася, што ў Волгі не стала маці. Не, з гэтай нічога не здарылася, яна не хварэла, не трапіла ў аварыю. Яна сама захачала пазнаваць сваё жыццё. Першая думка, што нарадзілася ў маёй галаве, — як яна, маці, магла пакінуць дачку, якой толькі 12 гадоў, як зможа яе дачка, і ў тым, іншым жыцці, знайсці сабе супакоенне?

Я бачу ў вачах дзяўчыны застылы жэх і маюклівае пытанне: чаму мяне пакінула мая маці?

Мне нагадаліся заняткі з маці дзяўчынкамі-гайдамі, якія мы абмяркоўвалі пытанні, які тычыліся сямейных каштоўнасцей, адносін з бацькамі. Дзяўчынкі рыхтавалі плакаты на гэтую тэму. Іх было зроблена шмат, цікавых і зместоўных.

Мяне ўразіла тое, што яны, дзеці, так глыбока разумеюць важнасць у жыцці кожнага чалавека сям'і і адказнасць бацькоў за лёс дзяцей.

Вось, напрыклад, на адным плакате было намялявана наступнае: дзве ітэтушкі майструюць гняздо, потым на чарзе выседжаюць птушанят, а пасля вышчэ лаець маленькіх. І падпіс: "Паважанне дарослых! Паназірайце за птушкімі, які яны кляўца будуюць свой дом, ір-пільва будуюць маленькіх, і так старанна, адказна вучаць іх леташу."

Паважанне бацькі! А вы навучылі сваіх "ітэтушан" леташу!

Волгу маці гэтакі не навучыла. Цяпер сям'і ў нас няма (бацька ўжо даўно развёўся з маці), толькі старонька бабуля-каляшчэнка па ўнуку. Як можам саграваць сэрца дзяўчыны, педагогі, яе сяброўкі.

Перспектывы сям'і турбуюць усё чалавечства, бо ад яе добраахвотнасці залежыць дабрабыт грамадства і нават існаванне цывілізацыі.

Наш беларускі народ сваёй векавой мудрасцю сфармаваў: "Многая сям'я — моцная дзяржава". А як вырашаецца праблема ўмацавання сям'і ў нашай краіне?

У "Канвенцыі аб правах дзяцей" запісана, што "дзіцяці дзяліць паўнага і грамадскага развіцця яго асобы патрэбна расці ў сямейным асяродку, у атмасферы шчырнага, любові, паразумення".

У артыкуле 12 "Закона аб правах дзяцей" чытаем: "Кожнае дзіця мае права жыць у сям'і, ведаць сваё адрозненне бацькоў, права на іх клопат, на сумеснае з імі пражыванне..." і далей: "Бацькі павінны стварыць неабходныя ўмовы для ўсеабавага развіцця, выхавання, адукацыі, ўмацавання здароўя дзіцяці і падрыхтоўкі яго для самастойнага жыцця ў сям'і і грамадстве".

Пры Міністэрстве сацыяльнай абароны створаны аддзел

халіся, праз кароткі час — развіталіся", безадказна ставяцца да лёсу дзяцей, якіх нараджаюць. Яны мяркуюць, што дастаткова толькі карміць і апранаць сваіх "чадаў", а астатняму іх навучыць жыццё і школа, на жаль, апошняя выхоўвае мала, пераважна вучыць.

Дык дзе тады дзеці могуць вучыцца быць грамадзянінамі сваёй краіны, у якой яны будуць жыць годна, стварыць свае сям'і і выхоўваць ужо сваіх дзяцей? Як нейтралізаваць дзірныя ўплыў вуліцы, інакшпартыяў, тэле- і відэапрадукцыі, якія калываюць жорсткасць, насілле і разбэшчанасць?

Мне здаецца, што ёсць такія сродкі. Гэта дзіцячы і маладзёжны аб'яднанні. Іх у рэспубліцы шмат.

У дзяўчынак-гайдаў і іншых удзельніц праекта неабходна сфарміраваць паважальныя адносіны да шлюб, мацярня, выхаванне ўменне ладзіць побыт сям'і, вясці гаспадарку.

У рамках праекта будзе праходзіць гарадская акцыя "Наш выбар — здарова, моцная сям'я", розныя трэнінгі, семінары, інфармацыйныя выступленні і срод дзяўчынак у школах, пазашкольных устаноў, на прадпрыемствах і срод членаў. Мы пайдем да кожнага члена нашага таварства, мы хочам змяніць наша жыццё да лепшага. І нашы словы да людзей будуць такімі: "Людзі павінны сабе ўзяць за палішніне жыцця, і прытым неадкладна. Кожны дзень і кожны час патрэбна тое-небудзь пачарнае змяняць прыгожым, адмоўнае — станоўчым, неадказнае — адказным".

Бацькам мы скажам: "Палішніце свету можа пачаць толькі з сям'і". Моцная сіла ў сям'і — жанчына. Пазбаўляючыся ад усяго адмоўнага ў сваёй сям'і, жанчына адначасова палішніць маральны мікроклімат навокал. І дапамагчы ёй у гэтым павінны мужчына, бо мужчына і жанчына не створаны для жыцця паводку, а створаны для жыцця парамі. Мужчына мацней фізічна, жанчына — духоўна, мужчына — інтэлектуальна, жанчына — інтуітыўна. І калі яны адзін аднаго дапамагаюць тым, чым моцны кожны з іх, яны выхоўваюць сваё найкаштоўнейшае прызначэнне ў свеце.

А дапоўніць адзін аднаго яны лепш за ўсё змогуць у сям'і, якая дзе ім радзіць і шчырае ў дзяцях.

Жанна АНГЕРЧЫК, загадчыца інфармацыйна-метадычнага аддзела мінскага абласнога ЦДТ, член дзіцячага грамадскага аб'яднання "Асяніныя беларускія гайдаў".

Між тым, дружная сям'я і здароўе пастаўлены ўзровеньна-мі-апытанні адпаведна на першае і другое месцы ў іерархіі каштоўнасцяў.

Кожная праграма арганізацыі зарыентавана на выхаванне ў дзяўчынак адказнасці. "Здарова дзяўчынка — здаравая маці", "Мера свабоды — мера адказнасці".

Сёння ідзе падрыхтоўка сацыяльнай праграмы на сямейныя выхаванне. Пачаць работу над ёй мяне прымушлі выпадкі, якія я прыняла ў пачатку свайго артыкула, а яшчэ — вынікі сацыялагічнага даследавання.

Калі мы абмяркоўвалі гэта з дзяўчынкамі, яны аналізавалі мас-медыю ў сваёй сям'і, свае паводкі ў адносінах да бацькоў. Дзяўчынкі вырашылі, што яны

Новыя кнігі

Запрашэнне да супрацоўніцтва

Турызм і краязнаўства на працягу многіх гадоў застаюцца найбольш эфектыўнымі напрамкамі выхавальнай работы з дзецьмі і моладдзю, якія даюць магчымасць задавальняць іх пазнавальныя інтарэсы, вырабляюць свабоду ў неспадарожных сітуацыях, пранікнута рамантыкай паходаў.

Усе без выключэння зрабілі выбар: у будучым у кожнай будзе сям'я, муж, дзеці, цікавая работа і час на адпачынак.

Дзяўчынкі вельмі дапамаглі мне напісаць прасект, які называецца "Права дзяўчыны на ўстойлівае развіццё ў сям'і". Ён ужо завершаны. Думасця, гэты прасект будзе карысны і бацькам, і дзецям. Мяркуючы пра спецыялістаў па сямейных адносінах, псіхалагаў, сексалагаў, якіх будзе праводзіцца два гады.

У дзяўчынак-гайдаў і іншых удзельніц праекта неабходна сфарміраваць паважальныя адносіны да шлюб, мацярня, выхаванне ўменне ладзіць побыт сям'і, вясці гаспадарку.

У рамках праекта будзе праходзіць гарадская акцыя "Наш выбар — здарова, моцная сям'я", розныя трэнінгі, семінары, інфармацыйныя выступленні і срод дзяўчынак у школах, пазашкольных устаноў, на прадпрыемствах і срод членаў. Мы пайдем да кожнага члена нашага таварства, мы хочам змяніць наша жыццё да лепшага. І нашы словы да людзей будуць такімі: "Людзі павінны сабе ўзяць за палішніне жыцця, і прытым неадкладна. Кожны дзень і кожны час патрэбна тое-небудзь пачарнае змяняць прыгожым, адмоўнае — станоўчым, неадказнае — адказным".

Бацькам мы скажам: "Палішніце свету можа пачаць толькі з сям'і". Моцная сіла ў сям'і — жанчына. Пазбаўляючыся ад усяго адмоўнага ў сваёй сям'і, жанчына адначасова палішніць маральны мікроклімат навокал. І дапамагчы ёй у гэтым павінны мужчына, бо мужчына і жанчына не створаны для жыцця паводку, а створаны для жыцця парамі. Мужчына мацней фізічна, жанчына — духоўна, мужчына — інтэлектуальна, жанчына — інтуітыўна. І калі яны адзін аднаго дапамагаюць тым, чым моцны кожны з іх, яны выхоўваюць сваё найкаштоўнейшае прызначэнне ў свеце.

А дапоўніць адзін аднаго яны лепш за ўсё змогуць у сям'і, якая дзе ім радзіць і шчырае ў дзяцях.

Жанна АНГЕРЧЫК, загадчыца інфармацыйна-метадычнага аддзела мінскага абласнога ЦДТ, член дзіцячага грамадскага аб'яднання "Асяніныя беларускія гайдаў".

Між тым, дружная сям'я і здароўе пастаўлены ўзровеньна-мі-апытанні адпаведна на першае і другое месцы ў іерархіі каштоўнасцяў.

Кожная праграма арганізацыі зарыентавана на выхаванне ў дзяўчынак адказнасці. "Здарова дзяўчынка — здаравая маці", "Мера свабоды — мера адказнасці".

Сёння ідзе падрыхтоўка сацыяльнай праграмы на сямейныя выхаванне. Пачаць работу над ёй мяне прымушлі выпадкі, якія я прыняла ў пачатку свайго артыкула, а яшчэ — вынікі сацыялагічнага даследавання.

Калі мы абмяркоўвалі гэта з дзяўчынкамі, яны аналізавалі мас-медыю ў сваёй сям'і, свае паводкі ў адносінах да бацькоў. Дзяўчынкі вырашылі, што яны

Маленькія пешаходы

Жыццё ды здароўе — даражэй за ўсё

Маленькая Дзяна наведвае старэйшую групу дзяўчак-сідка №22 Ліды. Пасля працоўнага дня яе забарочы дахаты бацькі — Святлана Іосіфаўна альбо Дзімітрый Іванавіч Нарышчына. Дзяўчынка не любіць, каб яе вядлі за руку як маленькую.

Свой маршрут ад сідка да хаты Дзяна добра ведае. Таму ідзе наперадзе і тлумачыць бацьку, як трэба пераходзіць вуліцу на скрыжаванні, дзе працуе святлафор, альбо на месцы, спецыяльна абазначаным для гэтага.

І так робіць не толькі Дзяна. Справа ў тым, што правілы дарожнага руху ў гэтай дзіцячай дашкольнай установе вывучаюцца грунтоўна. На базе асяля-сідка №22 праводзіцца звычайна гарадскія і раённыя семінары педагогаў па падрыхтоўцы дзіцячых дарожнага траўматызму. У мінулым годзе садок удзельнічаў у гарадскім і абласным конкурсах і заняў першыя месцы.

Нягледзячы на працяглы педагогічнага сацыяльнага даследавання, якія праводзіліся з дзецьмі: гульні, відэа, заняткі, чытанне мастацкай літаратуры, практычныя заняткі ў гарадку і на вуліцах Ліды. Ёсць тут мерапрыемствы і для бацькоў, выхавальнікаў. Галоўная мэта — зберагчы здароўе і жыццё дзяцей.

Канстанцін СТАНКЕВІЧ, НА ЗДЫМКУ: М.М.Казерская, Фота аўтара.

Будні ПТВ

Вывучэнне навучанне як пачатак прафесійнага росту

Я прыйшла працаваць у Хоцімскае ПТВ №215, калі яно называлася СПТВ №21. Было гэта 5 жніўня 1976 года. Яны толькі скончыла матэматычны факультэт Мінскага педінстытута імя М.Горькага і была накіравана на працу ў вучылішчы. У мінулым годзе ў ім абдысць набор навучнікаў на спецыялістскі і трохгоднім тэрмінам навучання, гэта значыць у вучылішчы разам са спецыялістамі можна атрымаць сярэдняе адукацыю. Гэта будучы механізм, слесары, вадзіцелі катэгорыі "С". У гэты час уступілі ў строй новы вучэбны корпус і налічваліся будынак інтэрната. Тэрыторыя вучылішча яшчэ была не ўпарадкавана, а вучэбны класы не абсталяваны ўсім тым, што маецца цяпер.

Я не засмучалася, што яшчэ нічога, што наперадзе шмат працы. Лічу, што самыя няшчасныя чалавек той, хто не любіць сваёй работы, сваёй справы. Экзаміны і сацыяльны падлікі, што кожны чалавек у сярэднім 5-6 разоў на працягу жыцця мяняе сваю прафесію. Я не здарэлася сваёй прафесіі, сваёй справе, якую палюбіла. Шчаслівая, што гэтая любоў — на ўсё жыццё. Вось ужо 24 гады я працую ў адной і той жа навукальнай установе па той жа спецыяльнасці, якую атрымала ў інстытуце. Я буду аддаваць гэтай прафесіі да скону сваіх дзён.

Люблю свой калектыв. У ім няма выпадковых людзей. Гэта пераважна педагогі і майстры вытворчага навучання, якія прыхільны (мэнавія прыхільны) сваё жыццё выхаванню маладога пакалення — сапраўдных гаспадароў зямлі. Паішлі ўжо на заслужаны адпачынак А.І.Данію, В.С.Курсе, А.І.Машенка, Н.Е.Ціхоненка, І.С.Федарчук. Нам вельмі не хапае іх. Больш за 20 гадоў працуюць у вучылішчы В.І.Макаранка, В.А.Гатаччук, П.П.Фурс, Р.Е.Лаватко, Т.І.Седзіна. Майстрыства і вопыт гэтых людзей заслугоўваюць павагі. Бо гэта бацька яны не хаваюць пад сябе замкі, а пачодр раздзіраюць сваім вучням. Я шчаслівая, што працую папалеч з такімі людзьмі.

Ірына ГІДЛЕЎСКАЯ.

Нед'емным званом у працэсе высакіскаснай падрыхтоўкі маладых спецыялістаў з'яўляецца вытворчае навучанне. У ходзе яго па катэгорыях закладваюцца асновы прафесійнага майстэрства навучніка, імятавога фарміравання яго асобы.

Аб ролі наменікаў дырэктараў па вытворчым навучанні прафесійнага спецыяліста ў забеспячэнні ўмоў эфектыўнай работы вучэбных майстэрняў і арганізацыі вытворчай практыкі іла размова ў час семінара, які арганізаванай Гарадскі вучэбна-метадычны цэнтр прафесійнай адукацыі. На гэты раз гасцей прымаў мінскае ПТВ №9 у нашынабудаванні, якое ўзначальвае Аляксандр Кузнічнік.

Прац шэсць хвілін нараджаецца аўтамабіль

Установа пачала працаваць 55 гадоў таму і прайшла іспытніцкі і складаны шлях. Але пачаўся буды МАЗ — Мінскі аўтамабільны завод, магутнае прадпрыемства, якое з'яўляецца базам для вучылішча. Цяпер дзяляцца статусны завоўваўша паміж імі па сённяшні дзень, замалоўваючы пры новых эканамічных адносінах багаты працоўны вопыт. Для завода ПТВ №9 засталося па-ранейшаму асноўным пастаўшчыком рабочых кадраў. Штогод установа выпускае звыш трысот чалавек, асноўная частка якіх накіроўваецца ў рабочы калектывы аўтамабіля МАЗа.

Наведваючы зборны цэх прадпрыемства, дзе нараджаюцца аўтамабілі. Вытворчае плошча дзесяці бязмежнай, ды толькі абрамленне яе служыць мноства аўтамабільных аргументаў і падобнага тэхнікі.

Зборны цэх канверсаванні ўзнік на кіламетр. Да яго па-гаспадарску завіхаюцца рабочыя, пераважна маладыя хлопцы, утвараючы вышнікі ПТВ. Хутка і тэрабна прыстаўваюць яны комплектуючы дэталі да аўтамабільнай рамы.

Дарчы, у наіраджэнні беларускіх машына-волат прымаюць удзел многія партнёры завода, большасць якіх з Расіі. Так, сэрца аўтамабіля — магутны рухавік — вырабляюць у Яраслаў, а васьмь-васьмь колі носьці шыны з Бабруйска.

80 працэнтаў гатовых аўтамабіляў, сярэд якіх не толькі трады-

цыйныя шкягарузы, а і камфартабельныя аўтобусы, накіроўваюцца на продаж у расійскія гарады.

...Ліні канверсаванні ілава набліжае нас да фінішу. Вось маюцца ца-ярка-жоўта кабіна, закручваюцца апошняя гайка і ... машына пачала! Здавалася б, толькі што сталі з'яўляцца галы касіж-шкілет, але літаральна за лічаныя хвіліны аб'ёмны жалезнай мускулатуры, ператварыўся ў станага прыгажуня. Даканчанае — быццам цёплым, асцяжэннем біліце, а кожны ўжо сам на вуліцу, за вароты завода.

Прац кожны шэсць хвілін нараджаецца на МАЗе аўтамабіль. А гэта азначае, што вырабляюць тут іх больш за шпісідзят за змену. Тымі, праўда, зніжаны ў параўнанні з савецкім мінулым, але ж прадпрыемства працуе стабільна. Такое становішча мінскага завода станаюча ўплывае і на партнёрыя сувязі, і на яго канкурэнтназдольнасці. А яна, як вядома, залежыць ад высокай якасці прадукцыі.

З надзейнай падтрымкай

Адной мэтай — павышэннем якасці прафесійнай падрыхтоўкі будучых рабочых — аб'яднаны МАЗ і вучылішчы. Доказам гэтага з'яўляецца штогоднае падпісанне паміж імі аб сумеснай дзейнасці. Базавы прадпрыемства аказвае адчуваальную дапамогу вучылішчу, у першую чаргу ў падтрымцы яго вучэбна-вытворчай базы. У аскм майстрых вучылішча ўстаўлены 135 адзінак рознага метрапапрысочага і электрагазаварацкага абсталявання. Яно не толь-

вае, але працадоўнае. Для таго каб яно працавала без збоў, МАЗ выдзелены дзве стаўкі спецыяла-ра-рамонтны і адна — токарна. У бліжэйшым час прадпрыемства плавуе адрамантаваць 4 фрэзерныя і два токарныя станкі. Адметна і тое, што МАЗ істотнасна выдаты-коўвае вучылішчу інструменты і прыставак на суму 500 тысяч рублёў. Дзяляцца адносіны наладжаны паміж установай і прадпрыемствам і па пытанні вытворчай практыкі навучнікаў.

А васьмь вытворчых навучнікаў першая прадукцыя да вяршні прафесіяналізму пачынаецца для навучніка ў майстэрні вытворчага навучання і майстэрні вучылішча. Фарміраванне прафесійнага майстэрства характарызуецца такімі асабнасьцямі, якія аскм выхаванне вучэбна-вытворчых работ, прадукцыйнасці працы, укараненне на звычайны тэхналогіі вытворчасці, аўтарскіх метадаў навучання, творчасці і культуры працы. Гэтыя асновы прафесіяналізму адпавядаюць галоўным мэтам вытворчага навучання і асабнасьці дзейнасці майстра вытворчага навучання. З майстра пачынаецца майстэрства.

Таму імятава на ўстанове стварылі для яго работы самыя спрыяльныя ўмовы. У гэтым таксама дапамагаві і базаві. Зараз у вучылішчы працуюць 26 выкладчыкаў і 35 майстроў вытворчага навучання, сярэд якіх 12 маладых спецыялістаў. Для павышэння іх прафесійнага ўзроўню, укаранення на майстэрства ў вучылішчы дзейнічае школа маладога майстра, шырока выкарыстоўваюцца перадавы вопыт, новыя адукацыйныя тэхналогіі, праводзіцца стажыроўка на вытворчасці.

Прафесіяналізм пачынаецца з практыкі

Як акрэсліла ў сваім выступленні кіраўнік семінара загадчыца кабінета гарадскага вучэбна-метадычнага цэнтру прафесійнай адукацыі Тамара Міхайлаўна Данію, якасць прафесійнай падрыхтоўкі маладога спецыяліста нельга забяспечыць сёння толькі за кошт

варыяцыйнасці, шматступенна-тасці, многапрофільнасці прафесійнай адукацыі. Прафесіяналізм у значнай меры залежыць ад практычнага вопыту. Таму ўскладняецца і роля наменікаў дырэктараў вытворчага навучання ПТВ, які павінны ўмела і рацыянальна арганізавана вучэбна-выхавальні і вучэбна-вытворчы працэсы, забяспечыць выкананне вучэбных планаў і праграм, ажыццявіць кантроль за вынікам работы майстроў вытворчага навучання і выкладчыкаў, за ўзроўнем падрыхтоўкі навучнікаў.

Адной з вызначальных умоў высакіскаснага прафесійнага наву-чання моладзі з'яўляецца развіццё дзеяўчых і асобнасці якасцей кіравання. Наменік дырэктара па вытворчым навучанні павінен быць прафесійна кампетэнтным, валодаць арганізатарскімі і камуні-катывымі здольнасцямі, добра ведаць эканаміку, псіхалогію, умесць арганізацыю на працы. І, безумоўна, быць арганізатарам і каардынатарам работы майстроў вытворчага навучання, падтрымліваць маладых, аказваць дзейную дапамогу ў забеспячэнні ўмоў для якаснай работы вучэбных майстроў і арганізацыі вытворчай практыкі.

Планаванне вучэбнага працэсу як умова якаснай работы

Наменік дырэктара па вытворчым навучанні ПТВ №9 Уладзімір Сінкевіч расказаў на семінары аб ролі планавання вучэбнага працэсу ў забеспячэнні ўмоў якаснай работы вучэбных майстроў.

Планаванне вытворчага наву-чання мае педагогічнае і арганіза-цыйнае значэнне і з'яўляецца не-абходнай умовай павышэння якас-ці навучання і выхавання навучні-каў.

Асаблівасці планавання вытворчага навучання абумоўлены характарам асабнасці рабочай прафесіі, якое ажыццяўляецца на аснове спалучэння навучання з прадукцыйнай працай. Як заўважыў на выступленні, навучанне — катэгорыя пэдагагічная, а прадукцыйная праца — тэхнічна-эканамічная. Тады планаванне вытворчага навучання павіна забяспечыць арганізацыю асабнасці педагогічнага і тэхнічна-эканамічнага характараў працы навучнікаў і тэхнічна-эканамічнага характараў працы навучнікаў.

Важнейшым прынцыпам арганізацыі і планавання вытворчай дзейнасці з'яўляецца яе поўнае падпарадкаванне вучэбна-выхавальнаму працэсу.

Галоўнымі задачамі планавання вытворчага навучання з'яўляюцца разрацоўка планавоў дас-таткова ў залежнасці ад перыяду навучання, матэрыяльна-тэхнічнай базы, стварэнне ўмоў для планаванай выхавальнасці матэрыяльна-тэхнічнага аснашчэння вучэбнага працэсу, забяспячэнне поўнай загрузкі ўсіх навучнікаў аб'ектамі работ, устанавленне міжпрадметных сувязей і сувязі тэарэтычнага навучання з вытворчым, сістэматэаічны кантроль за якасцю навучання, сааасоаеае падзяленне вынікаў вучэбнай работы кожнага навучніка і групы.

Выступоўна засяродзіў увагу на тых асноўных кампанентах, на якіх базіруецца вытворчае наву-чання. Гэта навукаснае неабходнага абсталявання, інструментарый, аб'ектаў вытворчай дзейнасці наву-чання. Так, у вучэбных пра-цэсах ПТВ №9 у навучанне пра-цуюцца аперыяўх дзеі на вытуксу карыснай прадукцыі, што павінна адказнасьць за дараўноўна справу сярэд выхаванцаў устаноў. Зак-ладаны дамовы з базавым прад-прыемствам МАЗ і іншымі аб вы-кананні вытворчых заказаў. Выт-ворчы план устаноў на 2001 год склаўся 130 млн. рублёў.

Роль атэстацыі ў кантролі за якасцю навучання

Як расказаў на семінары на-менік дырэктара па вытворчым навучанні ПТВ №117 Аркадз Бу-чык, у вучылішчы наведана які-кае значэнне пастаўнай атэстацыі, якая ўключае выкананне праверач-ных работ і прысваенне кваліфі-кацыі пасля блока навучання, вызна-чанага вучэбным планам і струк-турнай схемай.

Аля КЛЮЙКО.

— Раскажу пра зямлячку —

3 песняў заручана

Надзею Іванаўну Папак ведаюць не толькі ў Жыткавіцкім, але і ў дзяцей па яе імёну. Нарадзілася яна ў вёсцы Бялыя, расла і вучылася ў мясцовай школе. У чэрні 1941 года Надзея паспяхова вытрымала выпускныя экзамены ў Мазырскім педагагічным тэхнікуме і стала настаўніцай пачатковых класаў. Ледаўе дабралася дамоў. У часы акупацыі займалася ў бацькоў сельскай гаспадаркай, цёбра верачы, што загляне сонца некалі і ў наша аконца.

Пасля выгнання фашыстаў з тэрыторыі Жыткавіцкага раёна Надзею Іванаўну прызначылі, як найбольш адпаведна, на пасаду скаржара сельскага Савета. Дзяці сваёй маладога жыцця аддала яна гэтай справе, карысталася дэтаргентам і павялічыла сарод масцовага населення.

Але душа не вела па сабе — неадольна цягнула ў школу. Яе прызначылі загадчыцай пачатковай школы, а затым — дыдактычнай пачатковай школы. Усюды працавала з поўнай аддачай сямі педагогічным званням. Дзяці сваёй маладога жыцця аддала яна гэтай справе, карысталася дэтаргентам і павялічыла сарод масцовага населення.

Спявала... Спявала з дзецьмі, спявала з бацькамі, спявала на вачорах у асяроддзі сельскай моладзі. "Наша салавейка", — казалі пра яе вышэйшы. Любоў да

песні, талент спявачкі перадаваліся дзяціне ад бацькоў, бо ў іхній сям'і спявалі ўсе. Асабліва ўважала іх беларуская народная песня, песні савецкіх часоў. Да гэтых дзяці памятае Надзея Іванаўна любімыя бацькоўскія песні: "Дробны дожджык ідзе", "Смуглы вёсчар, смуглы ранак", "Ой, пайду я зялёным лясам", "Я ў сарод радзіла" і многія іншыя.

У 1948 годзе Надзея Іванаўна Папак перабраўся ў вёску Пукавічы, дзе ёй даверылі працаваць у пачатковых класах. Непрыкметна ўдзяла ў самадзейныя калектывы мясцовых педагогаў, стала тут сваім чалавечкам. Гэта па яе ініцыятыве і непасрэднай арганізацыі гурт пашырыўся — аб'ядналі яго павольна, жыццёва, спецыялісты калгаса "Заря".

1954 год — самы памяты для Надзеі Іванаўны. Яна ахвотна ўзначаліла калектыв мастацкай самадзейнасці, кардынальна абгаішы змест канцэртнай прагра-

мы. Упор быў зроблены на фальклор. Пайшлі ў народ самадзейныя артысты, сустракаліся са сталымі людзьмі, запісвалі тое, што ўтрымлівала іх памяць. Гэта песні, календарныя абрады, паўзабытыя звычкі, традыцыі. Цікавым і памятным атрымаўся на-павому пасаджаны абрад "Тройца". Атрымалі належную увагу песні, што распачыналі, суправалжалі і завяршалі розныя сельскагаспадарчыя кампаніі, сямейна-абрадавыя творы. Праца закіпела. Вырасла самадзейнае мастацтва вышэйшых артыстаў. Кожны нумар іх праграмы патанаў у моры воплескаў. Гурт стаў называцца фальклорна-этанграфічным ансамблем "Пукавічанка".

Кіруючы не толькі падбірае творы для рэпертуару, але і настаўніца, з веданнем справы, з вількі імпульсам вучыць сваіх калег не проста знаходзіць на сцене, а ўключае душу ў кожны выкананне нумар, адчувае радасць сатворчасці. Таму кожнае выступленне атрымліваецца натхнёным, узвышаным, цікавым, запамінальным, радасным для слухачоў, каму пашчасціла прысутнічаць на канцэрце.

За выскі ўзровень мастацкага ўваблення фальклорных твораў калектыву прысуджана высокае

званне "Народны". Гурт "Пукавічанка" неаднаразова ўзнагароджваўся граматамі і дыпламамі аддзела культуры за творчую дзейнасць па прапагандзе аўспай народнай творчасці, адмысловае выкананне майстэрства. Спаларожнічаў поспех і ў Гомелі на заключным канцэрце фестывалю "Трай, гармонік!", адкуль прывезлі Ганаровую грамаду ўраўнення культуры аблвыканкама.

У 1996 годзе кіруючы ансамблем "Пукавічанка" вылаіла шчасце прымаць удзел у папулярнай рэспубліканскай тэлеперадачы "Шануйце свае песні". Пра творчы псеенна-танцавальны шлях расказвалася на старонках "Гомельскай праўды".

Ціпер Н.І.Папак на заслужаным адпачынку. Але яна не збочыла ў шчыную затыку жыцця, а паранейшаму кіруе фальклорна-этанграфічным ансамблем "Пукавічанка", які прыносіць вялікую радасць мясцовым глядачам.

Асаблівы клопат Надзеі Іванаўны — прымавіць да самадзейнасці маладых вышэйшых, дзяці. Гэта сведчыць пра тое, што багаты песенна-танцавальны вопыт — у надзейных руках.

Васіль МАРКЕВІЧ.

— Сустрэчы —

Дзве гадзіны як хвіліна...

Надаўна ў сярэдняй школе № 35 Магілёва абдылася вельмі ўрачыстая і цікавая падзея — у гэты дзень на настаўніцкай і вучняў завітаў вядомы беларускі паэт, перакладчык, грамадскі дзеяч Генадзь Бураўкін. Сустрэча абдылася дзякуючы ініцыятыве суполкі "Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны" і настаўніцкай сярэдняй школы № 35. Да арганізацыі сустрэчы прычымліся і выдавецтва "Беларускі кнігзбор".

На сустрэчы прагучала песня "Калыханка", якую выканала сама малодшая ўдзельніца канцэрта, вучанца першага класа Калі Нестрычэвіч. Амаль усе маленькія жыхары нашай краіны не кладаць спаць, пакуль не пачуюць "Калыханку" па тэлебачанню. Але мала хто ведае, што яна напісана на словы Генадзя Бураўкіна.

На працягу веча, нягледзячы на вельмі вялікую колькасць пытанняў і недахоп часу, Генадзь Мікалаевіч адказаў усім. Нават уручыў аўтарам трох самых цікавых пытанняў падарункі — пяці новых зборнік вершаў "Паміж зоркай і свечкай" і аўтографам.

Пасля прыйшоў доўгачаканы момант, усе прысутныя пачулі жывое, лірычнае слова па-

эта. Тут, як гаворыцца, без каментарыяў: трэба было яго чуць! Дзве гадзіны праяцелі неспрымётай, як адна хвіліна. Развіталіся, безумоўна, са спадзяванымі на новую сустрэчу. Вельмі шмат цёплых слоў ад імя настаўніцкай і вучняў школы сказала ў адрас паэта кіруючы метадычнага аб'яднання, настаўніца з трыццацігадовам стажам Галіна Міхайлаўна Шчыра. Яна ўручыла Генадзю Мікалаевічу кветкі і сувенір на памяць аб сустрэчы. За правадзілася паэта стаячы, пад гучнае аплашчыванне. Можна смела сказаць: вёсчар высокай паэзіі ўдаўся.

Яўген ЗАДЗІРА, кіруючы суполкай "ТБМ імя Ф.Скарыны" сярэдняй школы № 35 Магілёва.

Вечар духоўных узаемін

Надаўна ў гэтых у педагогаў і вучняў 10-12 агульнаадукацыйных класаў палітэхнічнай сярэдняй школы № 19 Барысава набываюць члены Барысаўскага аддзялення Беларускага літсаюза "Полымя галіна" пачынаючы ад Ляўна і Вадым Барысаў.

На сустрэчы прагучалі вершы таленавітых землякоў, якія выклікалі шырыню волгу ў юнакоў і дзяўчат. Яна задавалі многія пытанні, на якія ахвотна адказвалі госці. Паступова вёсчар, што задумваўся, хутчэй, як маналогі аб творчасці, перарос у філасофскую гутарку аб прызначэнні чалавека, яго пачуццях, духоўнасці і маральнасці, выбары жыццёвага шляху.

Паўтары гадзіны ў невялікай зале панавалі такі ўзвышаны настрой, што яна не пазнавала нашых дзяці. Яны так захапіліся! Разумела, падобны сустрэчы нам проста неабходны, — падзяляліся ўражаннямі арганізатар веча загадчыца бібліятэкі школы № 19 Ташыя Іванаўна Рыбакова.

Алена РАМАНАВА, Барысаў.

Пакінула добрую памяць

Прайшло 40 дзён, як пайшла з жыцця добрая жанчына, Педагог па адукацыі, Педагог ад Бога, Педагог ад жывіцы. Не стала Людміла Іванаўна Алімаха і на кафедры паліталогіі і права БДПУ імя М.Танка, ніхай і на пазуны час, прапаў смех, гукар, сатыра — пайшоў час асэнсавання жыцця як глаўноў каштоўнасці чалавека.

Л.І.Алімаха нарадзілася 22 красавіка 1947 года ў вёсцы Бялыя Чэчэрскага раёна Гомельскай вобласці ў сям'і настаўнікаў. З 1966 па 1969 г. яна працавала настаўніцай пачатковых класаў Бяліцкай агульнаадукацыйнай школы, а ў 1969 — 1973 гг. — выхавальніца салка № 201 Мінска.

Пасля заканчэння ў 1973 годзе Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя Максіма Горкага яна 28 гадоў працавала ў родным інстытуце, які пазней стаў універсітэтам, лабарантам, старшым лабарантам, выду-

Праграма тэлеперадач

СЕРАДА, 18 КРАСАВІКА БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.25 Навіны. 8.00 "Самазванніца".
9.15 "Тайны свет Алекс Мак".
9.40 Мультиклуб.
10.10 25-я кадэр.
10.30 Сутнасць.
11.10 "Усе мае дзеці".
12.00 "Алісы каманды Кухто". Тэлегульня.
12.30 Крымінальнае ласе.
13.10 "Гісторыя аднаго кахання".
Маст. фільм.
14.40 "Скарбы сусветнай культуры" (Германія).
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі".
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.00 "5х5".
17.00 "Усе мае дзеці".
18.20 "10 іншых афішынных асоб".
18.35 Зона Ікс.
18.45 "Сапраўдныя мужчыны". Маст. фільм. 3-я і 4-я серыі.
20.40 Калыханка. 21.00 Панарама.
22.00 "Самазванніца".
22.55 "Сустрэча ў Травескім" з Аляксандрам Дамаранікам.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.45 Навіны.
8.15 "Павараннае замкі".
9.15 Фільм "Старыя знамяны".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.40 Гісторыя аднаго шэдэўра.
14.20 Пасля дзяткі.
14.45 "Да шчаснага і старэй".
15.20 "Пакоем".
15.45 "Ералаш".
17.25 Чалавек і закон.
18.10 "Што? Дзе? Калі?". Апошняя гульня.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Бавік "Прывітанне дзятцы".
22.40 "Рускі экстрым".
0.00 Трылер "Армшт Эйхмана".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 Фільм "Любіць па-рускі-3".
10.30 "Санта-Барбара".
16.20 Футбол. Чэмпіянат РФ "Спартак" (Масква) — "Тарпедэ-3" (Масква).
18.00 "Камісар Рок".
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 Бавік "Патэна за смерцю".
21.45 "Фішль".
22.30 Мясцовы час.
22.40 Падарожжы.
22.50 Дзякуючы часці.
23.00 Фільм "Нумар" локс для генерала з дэпартаменту".
1.00 Рукава лато.

КУЛЬТУРА

9.05 Р. Штраус. Канцэрт для валторны з аркестрам.
9.20 "Лёшкін луг". Дак. фільм. 2-я серыя.
10.15, 16.15 "Шорлак Холмс і сабака Баскервіля". Мультифільм.
11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "Максім Максімыч". "Тамань". Маст. фільм.
13.00 Галіна Гарчакова і Дзяржаўны акадэмічны марчар аркестр Расіі пад кіраваннем Канстанціна Арбеліна.
13.45 Рязань з Фаддеем.
14.00 Галіцыя-кавалерыя.
14.15 Мультифільм.
15.00 Навіны.
15.10 "Востраў-матэлек".
15.35 Усе суры Карона.
15.45 Кансіліум.
17.40 "Рэйскай кур'ер".
18.05 Шорлак да партрэта мастака.
18.30 Мастацкае кіно.
18.45 Тайны партрэтага фая.
19.10 Вячэрняя казка.
19.20 "Вісцелья карусель". Мультифільм. 19.50 "Успаміны пра Паўлаўск". Дак. фільм.
20.20 Пасля навін...
20.40 Формы.
21.05 Фільм "Летняя казка".

НТБ

15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
15.30 "Элен і рабаты".
16.10 "Страсі".
17.05 "О, шчаслівычкі!".
18.30 Герой дзія.
18.45 Крымінал.
19.05 "Дасе дзятківа Дуброўскага".
20.15 "Рэбэка" (Германія) — "Манчэстэр Юнайтэд" (Англія). 1/4 фіналу. Алдзкі матч. 23.50 Сёння апоўначы.
0.15 Дзяткі Лігі чэмпіёнаў па футболе.

СТБ

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 1-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурныя жыццё Мінска".
18.00 "Рэванш". Тэлеаналіз.
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Міш". 20.45 "Вечарніца".
21.00 "Гульні ў падлінога".
22.05 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
0.15 Навіны СНД.
0.30 Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".

6.00 "Ікс-мен". 6.30 Мультисерыял.
7.00 "Сімпсан".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
8.45 Трылер "Рэбэка". 2-я серыя.
10.35 "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.30 "Фантастычны фільм "Чалавек-невідзімка".
12.40 "Нішчынныя выпадкі".
13.20 "Кінафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45, 20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Гульні ў падлінога".
16.00 "Ікс-мен". 16.30 Мультисерыял.
17.00 "Дарма і Гры".
17.45